

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра підприємництва та бізнес-технологій

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньої програми

_____Вячеслав ЯЦЕНКО

«_____» _____ 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ЕКОНОМІКА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА»

освітній рівень: перший (бакалаврський)

**галузь знань: Н Сільське, лісове, рибне господарство
та ветеринарна медицина**

спеціальність: Н 1 Агрономія

освітня програма: Агрономія

факультет: Агрономії

Робоча програма навчальної дисципліни «Економіка сільськогосподарського виробництва» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності Н 1 Агрономія освітньої програми «Агрономія». – Умань: УНУ, 2025. – 22 с.

Розробник: к.е.н. доцент Коротєєв М.А.

_____ Коротєєв М.А.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри підприємництва та бізнес-технологій.

Протокол від “28” серпня 2025 року № 1

Завідувач кафедри підприємництва
та бізнес-технологій

_____ Сергій СОКОЛЮК
(підпис) (власне ім'я та прізвище)

“28” серпня 2025 року

Схвалено науково-методичною комісією факультету агрономії

Протокол від “____” _____ 2025 року № ____

Голова науково-методичної комісії _____ Ірина ДІОРДІЄВА
(підпис) (власне ім'я та прізвище)

“____” _____ 2025 року

© УНУ, 2025 рік

© Коротєєв М.А., 2025 рік

1. Опис навчальної дисципліни
«Економіка сільськогосподарського виробництва»

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень, назва освітньої програми	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - 3	Галузь знань Н Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина	Обов'язкова	
Модулів – 1	Спеціальність Н 1 Агрономія	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		4-й	4-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання		Семестр	
Загальна кількість годин - 90		7-й	7-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента - 4	Освітній рівень: перший (бакалаврський) Освітня програма: «Агрономія»	Лекції	
		16 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	6 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		58 год.	80 год.
		Індивідуальні завдання	
		—	
		Вид контролю: залік	

2. **Мета та завдання навчальної дисципліни «Економіка сільськогосподарського виробництва»**

Робоча програма навчальної дисципліни «Економіка сільськогосподарського виробництва» розроблена відповідно до Положення про методичне забезпечення освітнього процесу в Уманському національному університеті садівництва, схваленого Вченою радою УНУС (протокол № 1 від 08.10.2020, із змінами та доповненнями від 11.07.2024, протокол № 8).

Навчальна дисципліна «Економіка сільськогосподарського виробництва» належить до обов'язкових дисциплін, вивчення яких передбачено освітньо-професійною програмою «Агрономія» підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю Н 1 Агрономія галузі знань Н Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина.

Мета дисципліни. Опанування здобувачами вищої освіти теоретичних знань з економіки сільськогосподарського виробництва, набуття практичних навичок з оцінки ефективності діяльності суб'єктів аграрної сфери економіки та розробки заходів з її підвищення за умов багатокладності економіки і розвитку ринкових відносин.

Завдання курсу:

- виробити у здобувачів здатність розуміти специфіку аграрного сектору економіки, організовувати та проваджувати сільськогосподарське виробництво з урахуванням його особливостей,

- забезпечити набуття навичок з оцінки ефективності діяльності суб'єктів аграрної сфери економіки та розробки заходів з її підвищення.

Предмет дисципліни — виробничі відносини й економічні закони та закономірності, що виникають і діють в аграрних підприємствах і враховують особливості сільськогосподарського виробництва в цілому.

Місце дисципліни у структурно-логічній схемі підготовки здобувачів.

Економіка сільськогосподарського виробництва, як учбова дисципліна, займає певне місце серед інших економічних і технологічних дисциплін. У своїх вихідних положеннях вона спирається на дисципліни циклу гуманітарної підготовки (філософія, правознавство та ін.).

Знання з економіки сільськогосподарського виробництва є неодмінною умовою професійного розуміння економічних процесів в агрономії і дозволяють здобувачам вищої більш успішно оволодівати дисциплінами, передбаченими освітньою програмою такими як стандартизація, технологія зберігання та переробки продукції, овочівництво, рослинництво та ін.

Вивчення навчальної дисципліни «Економіка сільськогосподарського виробництва» передбачає формування та розвиток у здобувачів компетентностей і програмних результатів навчання відповідно до освітньо-професійної програми «Агрономія» спеціальності Н 1 Агрономія галузі знань Н Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина (табл. 1).

Таблиця 1

Матриця компетентностей і програмних результатів навчання, що формуються під час вивчення навчальної дисципліни «Економіка сільськогосподарського виробництва»

Шифр компетентності	Компетентності	Шифр програмних результатів навчання	Програмні результати навчання
Загальні компетентності (ЗК)			
ЗК 6	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності	ПРН 3	Обговорювати і пояснювати основи, що сприяють розвитку загальної політичної культури та активності, формуванню національної гідності й патріотизму, соціалізації особистості, схильності до етичних цінностей, знання економіки й права.
Фахові компетентності (ФК)			
ФК 9	Здатність управляти комплексними діями або проєктами, відповідальність за прийняття рішень у конкретних виробничих умовах.	ПРН 15	Планувати економічно вигідне виробництво сільськогосподарської продукції.

Методи навчання та засоби діагностики, що відповідають визначеним результатам навчання за навчальною дисципліною «Економіка сільськогосподарського виробництва», наведено в табл. 2, 3.

Таблиця 2

Результати, методи навчання та методи контролю за навчальною дисципліною «Економіка сільськогосподарського виробництва»

Результати навчання за навчальною дисципліною		Методи навчання	Методи контролю
1	Знання:		
1.1	Концептуальні наукові та практичні знання, критичне осмислення теорій, принципів, методів і понять у сфері економіки сільськогосподарського виробництва	лекція, семінарське заняття, дискусія, вирішення конкретних задач і ситуацій, кейс-метод, самонавчання через Moodle	усне опитування, експрес-контроль, тестування, участь у дискусії, виконання індивідуальних і командних завдань, складання, підготовка та представлення презентацій, контрольна (модульна) робота, підсумковий контроль
2	Уміння/навички:		
2.1	Поглиблені когнітивні та практичні уміння/навички, майстерність та інноваційність на рівні, необхідному для розв'язання складних спеціалізованих задач і практичних проблем у сфері економіки сільськогосподарського виробництва	лекція, семінарське заняття, дискусія, вирішення конкретних задач і ситуацій, кейс-метод, самонавчання через Moodle	усне опитування, експрес-контроль, тестування, участь у дискусії, виконання індивідуальних і командних завдань, складання, підготовка та представлення презентацій, контрольна (модульна) робота, підсумковий контроль

3	Комунікація:		
3.1	донесення до фахівців і нефахівці інформації, ідей, проблем, рішень, власного досвіду та аргументації в сфері економіки сільськогосподарського виробництва	семінарське заняття, дискусія, аналітична робота, вирішення конкретних задач і ситуацій	представлення презентацій, виконання аналітично-розрахункових робіт, виконання вирішених конкретних задач і ситуацій, підсумковий контроль
3.2	збір, інтерпретація та застосування даних в сфері рослинництва		
4	Відповідальність і автономія		
4.1	управління складною технічною або професійною діяльністю у сфері економіки сільськогосподарського виробництва	семінарське заняття, дискусія, аналітична робота, вирішення конкретних задач і ситуацій	представлення презентацій, виконання аналітично-розрахункових робіт, виконання вирішених конкретних задач і ситуацій, підсумковий контроль
4.2	спроможність нести відповідальність з вироблення та ухвалення рішень у непередбачуваних робочих та/або навчальних контекстах у сфері економіки сільськогосподарського виробництва		

Таблиця 3

Методи навчання та методи контролю програмних результатів навчання з навчальної дисципліни «Економіка сільськогосподарського виробництва»

Програмний результат навчання		Метод навчання	Методи контролю
ПРН 3	Порівнювати та оцінювати сучасні науково-технічні досягнення у галузі агрономії	Лекція, семінарські заняття, індивідуальні консультації, мозковий штурм. самонавчання через Moodle	усне опитування, експрес-контроль, тестування, участь у дискусії, виконання індивідуальних і командних завдань, підготовка та представлення презентацій, контрольна (модульна) робота, підсумковий контроль
ПРН 15	Планувати економічно вигідне виробництво сільськогосподарської продукції.	Лекція, практичні заняття з вирішення професійно-орієнтованих задач, моделювання сценаріїв, мозковий штурм, самонавчання	експрес-контроль, тестування, виконання аналітично-розрахункових робіт, індивідуальних і командних завдань, контрольна (модульна) робота, підсумковий контроль

3. Програма навчальної дисципліни «Економіка сільськогосподарського виробництва»

Модуль 1.

Змістовий модуль 1. Ресурси сільськогосподарських підприємств та ефективність їх використання

Вступ

Специфіка дії економічних законів в умовах сільськогосподарського виробництва. Наукові концепції методології і методики вивчення, парадигма економічних досліджень економіки аграрних підприємств і галузей.

Цільове використання методів у вивченні економіки аграрних підприємств і галузей. Діалектичний метод, загальні та специфічні методи досліджень.

Тема 1. Земельні ресурси та їх використання у сільськогосподарському виробництві

Земля – головний засіб виробництва у сільському господарстві. Види родючості ґрунту: природна, штучна, економічна (абсолютна, відносна). Єдиний державний земельний фонд України. Класифікація земель за цільовим призначенням. Поняття землезабезпеченості, структури сільськогосподарських угідь і посівних площ. Земельний кодекс. Земельна реформа та її етапи. Законодавча база про власність на землю. Проблеми застави земельних ділянок. Поняття ринку землі. Поняття земельного кадастру та його складові. Економічна оцінка землі. Грошова оцінка землі. Земельна рента і рентні платежі. Орендна плата за землю. Ефективність використання землі і методичні основи її визначення. Основні шляхи підвищення ефективності використання землі.

Тема 2. Матеріально-технічна база сільського господарства

Поняття, склад і особливості матеріально-технічної бази сільського господарства. Поняття розміру та структура енергоресурсів. Енергооснащеність виробництва і енергоозброєність праці. Енергоємність сільськогосподарського виробництва і фактори її зниження. Система машин, її особливості та поліпшення використання.

Проблема заміни старої техніки на нову і економічні підходи до її розв'язання.

Особливості оцінювання ефективності використання транспорту, тракторного і комбайнового парків. Виробничі будівлі і споруди в аграрних підприємствах, їх значення, загальна характеристика і методика визначення показників ефективності використання. Основні напрями удосконалення методики оцінювання ресурсного і виробничого потенціалу. Вплив інфляційних процесів на відтворення матеріально-технічної бази. Шляхи підвищення економічної ефективності використання ресурсного потенціалу.

Тема 3. Основні та оборотні засоби сільськогосподарських підприємств

Поняття, склад і структура основних виробничих фондів аграрних підприємств. Невиробничі фонди аграрних підприємств. Нормативні потреби в основних виробничих фондах сільськогосподарського призначення. Характерні

відмінності основних фондів в аграрних підприємствах різного виробничого напрямку та необхідність їх раціонального поєднання.

Грошова оцінка основних засобів за первісною (початковою), відновною, залишковою, оцінною і ліквідаційною вартістю. Поняття балансової та первісної вартості. Фізичне та моральне зношення основних засобів. Поняття амортизації та необхідність її нарахування. Визначення балансової вартості груп основних фондів на початок звітної періоду. Індикація основних фондів і особливості їх відтворення в умовах інфляції. Характер і показники руху основних фондів. Показники фізичного стану основних фондів. Кількісний взаємозв'язок між темпами зростання валової продукції, фондооснащеності виробництва, фондоозброєності праці, річної продуктивності праці, фондовіддачі основних виробничих фондів. Шляхи поліпшення використання основних фондів.

Поняття і призначення капітальних вкладень. Класифікація капітальних вкладень за функціонально-цільовим призначенням і напрямками відтворення. Пріоритетні напрями капітальних вкладень. Розміри, динаміка і структура капітальних вкладень в аграрних підприємствах.

Економічна сутність оборотних фондів і фондів обігу аграрних підприємств, їх склад, структура та джерела формування. Співвідношення між оборотними фондами сільськогосподарського і промислового походження. Забезпеченість аграрних підприємств оборотними фондами і показники їх вимірювання. Фактори, що зумовлюють розмір вкладень в оборотні фонди. Кругообіг авансованих коштів. Система показників ефективності використання оборотних коштів. Основні напрями поліпшення використання оборотних коштів в аграрних підприємствах. Необхідність нормування оборотних коштів за критерієм мінімальної достатності. Економічні підходи до нормування окремих складових оборотних коштів.

Тема 4. Трудові ресурси і продуктивність праці у сільськогосподарських підприємствах

Поняття трудових ресурсів та їх класифікація. Динаміка, структура і показники використання трудових ресурсів. Забезпеченість і сезонність використання трудових ресурсів в аграрних підприємствах.

Особливості та умови сільськогосподарської праці. Показники продуктивності праці і методика їх обчислення. Рівень і динаміка продуктивності праці в аграрних підприємствах і галузях. Значення підвищення продуктивності праці у розв'язанні економічних і соціальних проблем. Співвідношення темпів зростання продуктивності і оплати праці та їх економічні наслідки. Проблема підвищення продуктивності праці у сільському господарстві.

Оплата праці. Організаційно-правові основи оплати праці. Закон України "Про оплату праці". Галузева угода та її вимоги до оплати праці в аграрних формуваннях будь-яких організаційних структур. Форми і системи оплати праці, їх розвиток у сільському господарстві. Тарифна система та її елементи: тарифні сітки, тарифні ставки, кваліфікаційні довідники.

Нормування праці. Методи нормування праці і порядок розробки нормативних матеріалів. Класифікація затрат робочого часу та способи їх визна-

чення: фотографія, хронометраж, фотохронометраж. Нормоутворювальні фактори.

Нормування механізованих робіт: особливості, нормоутворювальні фактори, послідовність розрахунків. Нормування польових механізованих робіт за типовими нормами та матеріалами спостережень. Методика розрахунку норм виробітку за матеріалами спостережень. Розрахунок норми витрат палива.

Нормування ручних і транспортних робіт у рослинницьких галузях. Нормоутворювальні фактори та особливості їх урахування у разі ручних робіт. Послідовність вивчення затрат робочого часу і розрахунку нормативів та норм праці за індивідуального і групового способів виконання робіт. Порядок визначення нормативів затрат робочого часу на підготовчо-заклучні роботи, відпочинок виконавця та обслуговування робочого місця. Методика визначення норм праці за даними спостережень.

Нормування транспортних робіт. Види транспортних послуг. Класифікація транспортних робіт, вантажів і доріг. Паспортизація доріг для різних видів транспорту. Характеристика нормоутворювальних факторів під час транспортних робіт. Розрахунок норм праці та витрат палива. Єдині й типові норми праці на транспорті. Вплив мотивації, оплати та нормування праці на її продуктивність.

Topic 5. Production expenses and cost of production

Production expenses and production costs of agricultural enterprises. Concept of social and individual expenses of production. Types of cost. Classification of expenses in the case of calculating the cost of production.

The concept of the level and structure of the cost price. Factors determining the cost level. Objects, methods and features of calculating of unit cost of agricultural products.

Змістовий модуль 2. Економічна ефективність сільськогосподарського виробництва та напрями її підвищення

Тема 6. Ціни і ціноутворення на сільськогосподарську продукцію

Економічний зміст і функції цін. Мета і методи ціноутворення за умов ринку. Модифікація цін. Посилення функції ціни як економічного регулятора розширеного відтворення в умовах переходу до ринкових відносин. Суспільно необхідні витрати як основа ціни. Вплив співвідношення валютних курсів на динаміку цін.

Ціноутворення і ціни на сільськогосподарську продукцію. Основні принципи ціноутворення. Види цін, пов'язаних з реалізацією продукції сільського господарства та їх структура. Договірні і вільні ціни. Біржова ціна як різновид вільних цін. Регульовані державні ціни. Заставна ціна на сільськогосподарську продукцію у разі здійснення експортних операцій. Поняття внутрішньогосподарських і середньореалізаційних цін.

Поняття паритетності цін і необхідність еквівалентного обміну між сільським господарством і галузями, що забезпечують його матеріально-технічними ресурсами. Державне регулювання цін.

Тема 7. Ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств

Оцінювання економічних результатів аграрних підприємств. Поняття ефекту і ефективності виробництва. Критерії економічної ефективності сільськогосподарського виробництва. Види ефективності. Система показників економічної ефективності сільськогосподарського виробництва. Натуральні і вартісні показники. Методика визначення показників економічної ефективності виробництва. Валова і товарна продукція, чиста продукція і чистий дохід, прибуток як показники ефекту. Їх абсолютний і відносний розміри. Сутність рентабельності сільськогосподарського виробництва. Показники рентабельності сільськогосподарського виробництва: рівень рентабельності і норма прибутку. Методика визначення показників рентабельності виробництва.

Валова продукція та її розподіл в аграрних підприємствах. Відшкодування матеріальних витрат (фонд відшкодування) як основна умова відтворення. Чиста продукція, чистий дохід і прибуток, їх взаємозв'язок і методика розрахунку. Рух складових частин валового продукту в процесі розширеного відтворення. Фонди накопичення і споживання, їх склад і співвідношення в умовах господарської самостійності підприємств і ринкових відносин.

Тема 8. Інтенсифікація сільського господарства

Логічна схема аналізу інтенсифікації сільськогосподарського виробництва. Двоїтий характер інтенсифікації. Критерії і показники рівня інтенсивності, продуктивності (ефекту) і ефективності сільськогосподарського виробництва. Сутність економічної ефективності інтенсифікації сільськогосподарського виробництва та фактори, що її зумовлюють. Інновація та інноваційні процеси в аграрних підприємствах. Еволюційні й революційні форми НТП. Пріоритетні напрями НТП. Обчислення сумарного економічного ефекту від впровадження заходів НТП. Методика визначення економічної ефективності окремих нововведень у садівництві.

Обчислення економічної ефективності використання мінеральних добрив. Граничний економічний і технологічний ефект від їх застосування. Ефективність застосування хімічних засобів захисту рослин і тварин та основні напрями її підвищення. Інтегрована система захисту сільськогосподарських рослин та необхідність її запровадження. Біологічний напрям НТП і важливість його прискореного розвитку.

Тема 9. Розміщення, спеціалізація і концентрація аграрного виробництва

Розміщення сільського господарства як форма суспільного поділу праці. Показники розміщення сільськогосподарського виробництва. Особливості і фактори розміщення сільського господарства. Основні принципи розміщення сільського господарства. Раціональне розміщення сільського господарства, його суть і завдання. Наближення виробництва сільськогосподарської продукції до місця її споживання. Врахування рівня розвитку транспорту і стану шляхів. Самозабезпечення регіонів України основними видами продовольства. Показники економічної ефективності розміщення сільськогосподарського виробництва. Завдання дальшого вдосконалення розміщення сільського господарства.

Спеціалізація сільськогосподарського виробництва. Сутність і об'єктивні умови розвитку спеціалізації сільськогосподарського виробництва. Особливості спеціалізації в сільському господарстві. Зональна, господарська і внутрішньогосподарська спеціалізація. Внутрішньогалузева спеціалізація та її умови. Показники спеціалізації. Поняття галузі і галузевої структури. Економічна характеристика головних, додаткових і підсобних галузей. Показники економічної ефективності галузевої структури. Визначення ефекту від структурних зрушень у співвідношенні галузей аграрних підприємств. Вибір галузей і оцінювання альтернатив за формування галузевої структури підприємства. Типи спеціалізованих господарств. Рівень і економічна ефективність спеціалізації сільськогосподарського виробництва.

Концентрація сільськогосподарського виробництва. Сутність концентрації сільськогосподарського виробництва. Форми і особливості концентрації виробництва у сільському господарстві. Показники концентрації і оптимальні розміри сільськогосподарського виробництва. Поєднання великих і дрібних господарств за умов багатоукладної економіки. Економічна і соціальна ефективність концентрації сільськогосподарського виробництва та методика її визначення.

Тема 10. Економіка галузей сільськогосподарського виробництва

Роль рослинництва у виробництві продуктів харчування і сировини для легкої й харчової промисловості. Місце галузей рослинництва в економіці сільського господарства.

Економіка виробництва зерна. Економіка виробництва технічних культур. Економіка виробництва картоплі і овочів. Економіка виробництва плодів, ягід і винограду. Економіка виробництва і використання кормів. Шляхи підвищення економічної ефективності виробництва продукції рослинництва.

Роль тваринництва у виробництві продуктів харчування і сировини для легкої й харчової промисловості. Динаміка поголів'я тварин і поліпшення їх якісного складу. Валове і товарне виробництво тваринницької продукції, її транспортування, зберігання, переробка і реалізація.

Економічна ефективність виробництва продукції тваринництва. Структура стада і тривалість використання поголів'я. Продуктивність поголів'я, валове і товарне виробництво продукції. Ринок тваринницької продукції. Економічна ефективність інтенсивних методів відгодівлі. Шляхи підвищення економічної ефективності виробництва продукції тваринництва.

4. Структура навчальної дисципліни
«Економіка сільськогосподарського виробництва»

Назви змістових модулів і тем лекцій	Кількість годин									
	денна форма					Заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	п	інд	с.р.		л	п	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Модуль 1.										
<i>Змістовий модуль 1. Ресурси сільськогосподарських підприємств та ефективність їх використання</i>										
Тема 1. Земельні ресурси та їх використання у сільськогосподарському виробництві	9	2	2		5	9	1	1		7
Тема 2. Матеріально-технічна база сільського господарства	9	2	2		5	9		1		8
Тема 3. Основні та оборотні засоби сільськогосподарських підприємств	9	1	2		6	9				9
Тема 4. Трудові ресурси і продуктивність праці у сільськогосподарських підприємствах	9	1	2		6	9				9
Topic 5. Production expenses and cost of production	9	2	2		5	9	1	1		7
Разом за змістовим модулем 1	45	8	10		27	45	2	3		40
<i>Змістовий модуль 2. Економічна ефективність сільськогосподарського виробництва та напрями її підвищення</i>										
Тема 6. Ціни і ціноутворення на сільськогосподарську продукцію	9	2	2		5	9	1	1		7
Тема 7. Економічні результати та ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств	9	2	2		5	9	1	1		7
Тема 8. Інтенсифікація сільського господарства	9	1	1		7	9				9
Тема 9. Розміщення, спеціалізація і концентрація аграрного виробництва	9	1	1		7	9				9
Тема 10. Економіка галузей сільськогосподарського виробництва	9	2	2		5	9		1		8
Разом за змістовим модулем 2	45	8	8		29	45	2	3		40
Всього	90	16	18		56	90	4	6		80

**6. Теми практичних занять з дисципліни
„Економіка сільськогосподарського виробництва”**

Назва теми та заняття	Кількість годин	
	денна	заочна
Модуль 1. Економіка		
<i>Змістовий модуль 1. Ресурси сільськогосподарських підприємств та ефективність їх використання</i>	8	3
Тема 1. Земельні ресурси та їх використання у сільськогосподарському виробництві	2	1
Тема 2. Матеріально-технічна база сільського господарства	2	1
Тема 3. Основні та оборотні засоби сільськогосподарських підприємств	1	
Тема 4. Трудові ресурси і продуктивність праці у сільськогосподарських підприємствах	1	
Тopic 5. Production expenses and cost of production	2	1
<i>Змістовий модуль 2. Економічна ефективність сільськогосподарського виробництва та напрями її підвищення</i>	8	3
Тема 6. Ціни і ціноутворення на сільськогосподарську продукцію	2	1
Тема 7. Економічні результати та ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств	2	1
Тема 8. Інтенсифікація сільського господарства	1	
Тема 9. Розміщення, спеціалізація і концентрація аграрного виробництва	1	
Тема 10. Економіка галузей сільськогосподарського виробництва	2	1
<i>Всього:</i>	16	6

**7. Самостійна робота з дисципліни
„Економіка сільськогосподарського виробництва”**

Перелік завдань для самостійного вивчення	Кількість годин	
	денна	заочна
Модуль 1.		
Змістовий модуль 1. Ресурси сільськогосподарських підприємств та ефективність їх використання	29	40
<i>Тема 1. Земельні ресурси та їх використання у сільськогосподарському виробництві</i>	5	7
Основні положення Земельного кодексу України		
Державний земельний кадастр. Бонітування ґрунтів		
Література: 1, 2, 11, 19, 20		
<i>Тема 2. Матеріально-технічна база сільського господарства</i>	5	8
Енергетичні ресурси сільськогосподарських підприємств		
Виробничі будівлі та споруди		
Література: 1-8, 16, 17		
<i>Тема 3. Основні та оборотні засоби сільськогосподарських підприємств</i>	7	9
Грошова оцінка основних засобів		
Види зносу основних засобів. Амортизація основних засобів		
Показники стану та руху основних засобів		
Пріоритетні напрями капітальних вкладень		
Планування капітальних вкладень, джерел їх фінансування		
Забезпеченість аграрних підприємств та їх кругообіг		
Напрями підвищення економічної ефективності використання основних і оборотних засобів у сільському господарстві		
Література: 1, 2, 11, 19, 20		
<i>Тема 4. Трудові ресурси і продуктивність праці у сільськогосподарських підприємствах</i>	7	9
Класифікація трудових ресурсів		
Динаміка і структура трудових ресурсів		
Оцінка досягнутого рівня продуктивності праці в сільському господарстві		
Основні напрями підвищення продуктивності праці		
Література: 1, 2, 11, 19, 20		
<i>Topic 5. Production expenses and cost of production</i>	5	7
The composition of production expenses included in the cost of production		
Classification of costs of agricultural enterprises		
Ways to decrease the cost of agricultural products		
Literature: 1, 2, 11, 19, 20		
Змістовий модуль 2. Економічна ефективність сільськогосподарського виробництва та напрями її підвищення	29	40

<i>Тема 6. Ціни і ціноутворення на сільськогосподарську продукцію</i>	5	7
Суть і функції ціни		
Принципи ціноутворення на продукцію сільського господарства		
Література: 1, 2, 11, 19, 20		
<i>Тема 7. Економічні результати та ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств</i>	5	7
Показники ефективності сільськогосподарського виробництва		
Норма беззбитковості та її обчислення		
Валова і товарна продукція сільського господарства		
Методика визначення прибутку		
Література: 1, 2, 11, 19, 20		
<i>Тема 8. Інтенсифікація сільського господарства</i>	7	9
Суть інтенсифікації сільського господарства.		
Екстенсивний та інтенсивний шляхи розвитку		
Література: 1, 2, 11, 19, 20		
<i>Тема 9. Розміщення, спеціалізація і концентрація аграрного виробництва</i>	7	9
Форми спеціалізації сільськогосподарських підприємств		
Підвищення ефективності спеціалізації та концентрації виробництва		
Література: 1, 2, 11, 19, 20		
<i>Тема 10. Економіка галузей сільськогосподарського виробництва</i>	5	8
Значення виробництва продукції рослинництва		
Розвиток і розміщення виробництва продукції рослинництва		
Значення виробництва продукції тваринництва		
Розвиток і розміщення виробництва продукції тваринництва		
Література: 1-8, 11, 17		
Всього:	58	80

8. Індивідуальні завдання

Студенти виконують індивідуальні розрахункові завдання в робочих зошитах на основі даних річних фінансових звітів сільськогосподарських підприємств (форми 1, 2, 3, 4, 5 і 50 с.-г.). За результатами розрахунків студенти роблять висновки, пропонують шляхи підвищення ефективності діяльності підприємств. Відповідно за виконані завдання отримують бали.

Коротєєв М.А. Робочий зошит для виконання практичних завдань з дисципліни «Економіка сільськогосподарського виробництва» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності Н 1 Агрономія освітньої програми «Агрономія». Умань, 2025. 44 с.

9. Методи навчання

За основними дидактичними завданнями в рамках вивчення дисципліни використовуватимуться методи оволодіння знаннями, формування умінь і навичок. За джерелом знань використовуватимуться словесні, наочні та практичні методи навчання. За характером та рівнем самостійної розумової діяльності студентів використовуватимуться проблемний, евристичний, дослідницький, репродуктивний методи навчання.

Навчання здійснюється за кредитно-модульною системою організації навчального процесу.

Відповідно до положення вищої школи і навчальних планів підготовки студентів, основними формами навчання дисципліни є читання лекцій, практичних занять, самостійної та індивідуальної роботи студентів.

В рамках вивчення дисципліни «Економіка сільськогосподарського виробництва» передбачено проведення:

- лекцій. За структурою заплановані лекції можливо поділити на вступні, тематичні, заключні, оглядові, установчі. Для проведення лекцій планується використання мультимедійного комплексу для наочного відображення представленого матеріалу;

- практичні заняття. На практичних заняттях планується засвоєння практичних навиків оцінки економічної ефективності сільськогосподарського виробництва. Також, за необхідності, здійснюється тестування всіх студентів групи за відповідною темою. В кінці заняття викладач підсумовує виконану роботу і дає завдання для підготовки до наступного практичного заняття;

- самостійна робота студентів буде проводитися з використанням різноманітних дидактичних методів навчання. Вона полягає в опрацюванні матеріалів лекцій, а також в підготовці до виконання та захисту робіт під час практичних занять та підсумкового контролю з модулів.

При вивченні дисципліни «Економіка сільськогосподарського виробництва» передбачено можливість широкого застосування дистанційних технологій навчання. Використання технологій дистанційного навчання в Уманському НУС регламентується положенням «Про організацію поточного, семестрового контролю та проведення атестації здобувачів освіти із застосуванням дистанційних технологій в Уманському національному університеті садівництва». Матеріали курсу «Економіка сільськогосподарського виробництва» розміщені на платформі Moodle: URL: <https://moodle.udau.edu.ua/course/view.php?id=1512>. В разі запровадження дистанційного навчання, практичні і семінарські заняття проводяться в форматі відеоконференції з використанням платформ: Zoom, Google Meet, Moodle тощо.

10. Методи контролю

Поточний контроль.

Максимальна сума балів поточного контролю – 100, які розподіляються наступним чином:

- активність роботи протягом семестру не може перевищувати 70 балів;
- виконання модульних завдань (2 модулі) – не більше 30 балів.

Об'єктами поточного контролю знань студентів є:

1. Систематичність та активність роботи на практичних і семінарських заняттях;

2. Виконання модульних завдань.

(1) При контролі систематичності та активності роботи на практичних і семінарських заняттях оцінці підлягають: рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах на семінарських заняттях; активність при обговоренні питань, що винесені на семінарські заняття, правильність вирішення ситуаційних завдань на практичному занятті або написання письмового контролю на семінарському занятті; результати бліц-опитування.

Система оцінювання активності роботи:

- а) відповідь з питань семінарів – 0 - 2 балів.
- б) змістовні доповнення при обговоренні питань семінарів – 1 бал.
- в) вирішення ситуаційних завдань або письмовий контроль – 0 – 2 балів.
- г) виконання самостійної роботи – 2 бали.

При контролі виконання модульних завдань оцінці підлягають теоретичні знання та практичні навички, яких набули студенти після опанування тем певного модуля. Модульний контроль проводиться у вигляді відповідей на тестові питання письмово або з використанням платформи MOODLE.

Система оцінювання виконання завдань модуля: – 0 - 15 балів.

За використання недозволених джерел і підказок студент отримує 0 балів.

Бали за додаткову роботу. До додаткової роботи відноситься науково-дослідницька діяльність здобувача, результати якої оприлюднюються, пов'язана з тематикою навчальної дисципліни. Максимальна кількість балів, що може отримати здобувач освіти за додаткову роботу під час проходження курсу - 5 балів, які розподіляються за такими видами робіт:

- виступ на засіданні студентського наукового гуртка - 1 бал;
- доповідь на науковій студентській конференції - 2 бали;
- оприлюднення тез доповіді в збірнику – 3 бали;

Підсумковий контроль.

Підсумковий контроль з дисципліни «Економіка сільськогосподарського виробництва» здійснюється у формі заліку.

11. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

В основу рейтингового оцінювання знань студента закладена спеціальна 100-бальна шкала оцінювання (максимально можлива сума балів, яку може набрати студент за всіма видами контролю знань з дисципліни з урахуванням поточної успішності, самостійної роботи, науково-дослідної роботи тощо).

Кількість балів, які можна набрати у ході вивчення курсу дисципліни розподіляються наступним чином:

**Розподіл балів, які отримують студенти при формі контролю «залік»
з дисципліни «Економіка сільськогосподарського виробництва»
(денна форма навчання)**

Поточний (модульний) контроль												Сума
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2						
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	МК 1	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	МК 2	
7	7	7	7	7	15	7	7	7	7	7	15	100

**Розподіл балів, які отримують студенти при формі контролю «залік»
з дисципліни «Економіка сільськогосподарського виробництва»
(заочна форма навчання)**

Поточний (модульний) контроль												Сума
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2						
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	МК 1	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	МК 2	
7	7	7	7	7	15	7	7	7	7	7	15	100

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Рейтинговий показник	Оцінка у національній шкалі	Оцінка ЄКТС
90-100	Зараховано	A (відмінно)
82-89		B (добре)
75-81		C (добре)
67-74		D (задовільно)
60-66		E (задовільно)
35-59	Незараховано	FX (незадовільно) з можливістю повторного складання
1-34		F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням

Оцінка «зараховано» (90 – 100 балів). Здобувач має систематичні та глибокі знання навчального матеріалу, вміє без помилок виконувати практичні завдання, які передбачені програмою курсу, засвоїв основну й ознайомився з додатковою літературою, викладає матеріал у логічній послідовності, робить узагальнення й висновки, наводить практичні приклади у контексті тематичного теоретичного матеріалу.

Оцінка «зараховано» (74 – 89 балів). Здобувач повністю засвоїв навчальний матеріал, знає основну літературу, вміє виконувати практичні завдання, викладає матеріал у логічній послідовності, робить певні узагальнення й висновки, але не наводить практичних прикладів у контексті тематичного теоретичного матеріалу або допускає незначні помилки у формулюванні термінів, категорій, невеликі помилки у розрахунках при вирішенні практичних завдань.

Оцінка «зараховано» (60 – 73 бали). Здобувач засвоїв матеріал не у повному обсязі, дає неповну відповідь на поставлені теоретичні питання, припускається грубих помилок при вирішенні практичного завдання.

Оцінка «незараховано» (менше 60 балів). Здобувач не засвоїв навчальний матеріал, дає неправильні відповіді на поставлені теоретичні питання, не володіє основними методами наукових досліджень при виконанні практичних завдань. Здобувач не допускається до складання іспиту, якщо кількість балів одержаних за результати успішності під час поточного та модульного контролю (відповідно змістовому модулю) впродовж семестру в сумі не досягла 35 балів

12. Методичне забезпечення

1. Коротєєв М.А. Робочий зошит для виконання практичних завдань з дисципліни «Економіка сільськогосподарського виробництва» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності Н 1 Агрономія освітньої програми «Агрономія». Умань, 2025. 44 с.

2. Коротєєв М.А. Методичні вказівки для самостійної роботи з дисципліни "Економіка сільськогосподарського виробництва" здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності Н 1 Агрономія освітньої програми «Агрономія». Умань, 2025. 38 с.

3. Коротєєв М.А. Електронний навчальний курс для дистанційного вивчення навчальної дисципліни “Економіка сільськогосподарського виробництва” здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності Н 1 Агрономія освітньої програми «Агрономія». URL: <https://moodle.udau.edu.ua/course/view.php?id=1512>.

13. Рекомендована література

Базова

1. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу: Підручник. К.: КНЕУ, 2013. 779 с.
2. Ільчук М.М., Барановська О.Д., Ус С.І., Дмитрук М.І. Підприємництво та організація агробізнесу в регіонах: навч. посібн. К.: НУБіП України, 2021. 416 с.
3. Кудлай В. Г. Економіка і організація агробізнесу: Практикум. К.: КНЕУ імені Вадима Гетьмана, 2020. 211 с.
4. Організація і планування виробництва в аграрних формуваннях: навчальний посібник. За заг. ред. М.М. Ільчука. Вид. 2-ге, перероб та доп. К.: НУБіП України, 2022. 358 с.
5. Семенда Д.К., Бурляй О.Л., Коротєєв М.А., Семенда О.В. Економіка підприємства: Підручник. Умань: Видавець "Сочінський", 2014. 476 с.
6. Семенда Д.К., Коротєєв М.А., Семенда О.В., Семенда О.В. Економіка підприємства: навч. посібн. Умань: ВПЦ "Візаві", 2018. 246 с.
7. Рогач С.М., Степасюк Л.М., Мірзоєва Т.В., Томашевська О.А. Економіка аграрних підприємств: навч. посібник. К.: «ЦП «КОМПРИНТ». 2020.

Допоміжна

8. Бленда Н.О., Чернега І.І., Коротєєв М.А. Діяльність фермерських господарств у формуванні пропозиції на ринку сільськогосподарської продукції та визначення стратегічних перспектив їх розвитку в Україні. *Економіка та суспільство*. 2021. No 34.
9. Borovyk P., Kyryliuk V., Kolotukha S., Korotieiev M. and Krochak O. Excessive Concentration of Agricultural Land by Holdings as A Problem of Land Management in Ukraine. *Proceedings of the 37th International Business Information Management Association Conference, IBIMA 2021: Innovation Management and information Technology impact on Global Economy in the Era of Pandemic*. 30-31 May 2021, Cordoba, Spain, P. 7991-7993.
10. Могильний О. М. Аграрний сектор України: Монографія. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2024. 332 с.
11. Модернізація матеріально-технічної бази аграрних підприємств: Монографія [Захарчук О.В., Войтюк В.Д., Могилова М.М. та ін.]; за ред. О.В. Захарчука та В.Д. Войтюка. – К. Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2019. с. 305
12. Nesterchuk Y., Korotieiev M., Cherneha I., Sokolyuk S., Zharun O. & Blenda N. Development and Problems of Farmers Activities in Ukraine. *Proceedings of the 33rd International Business Information Management Association Conference (IBIMA). Education Excellence and Innovation Management through. Vision 2020*. 10-11 April 2019, Granada, Spain, P.4287-4299.
13. Нестерчук Ю.О., Соколюк С.Ю., Коротєєв М.А., Жарун О. В., Тупчій О. С., Соколюк К. Ю. Розвиток електронної комерції в аграрному секторі економіки України. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва* / Редкол.: О. О. Непочатенко (відп. ред.) та ін.

Умань : Видавець «Сочінський М. М.», 2022. Вип. 100. Ч. 2 : Економічні науки. С. 299-310.

14. Організаційно-економічні засади оцінювання впливу військової агресії та компенсаційної політики на розвиток аграрного підприємництва в Україні. монографія / Пугачов М.І., Жук В.М., Шпикуляк О.Г. та ін. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2024. 308 с. Організація сімейних фермерських господарств: методичні рекомендації / укладачі [Ю.О. Лупенко, М.Й. Малік, О.Г. Шпикуляк та ін.]. К. : ННЦ «ІАЕ», 2020. 92 с.
15. Перспективні форми організації господарської діяльності на селі: наукова доповідь / Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» [кол. авторів: Ю.О. Лупенко, О.Г. Шпикуляк, В.Я. Месель-Веселяк та ін.]. К. : ННЦ «ІАЕ», 2019. – 114 с.
16. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>
17. Резолюція Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 року № 70/1. «Перетворення нашого світу: Порядок денний в області сталого розвитку на період до 2030 року» URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ua/Agenda2030_UA.pdf
18. Розвиток сільськогосподарської кооперації та інтеграційні процеси в аграрному секторі економіки: монографія / Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» [Малік М.Й., Шпикуляк О.Г., Мамчур В.А. та ін.]; за ред. М.Й. Маліка. К. : ННЦ «ІАЕ», 2019. 429 с.
19. Семенда Д.К., Коротєєв М.А., Семенда О.В. Удосконалення організаційно-економічного механізму використання земельних ресурсів у сільськогосподарських підприємствах: Монографія. Умань: Видавець «Сочінський М.М.», 2016. – 242 с.
20. Соколюк С. Ю., Коротєєв М.А., Жарун О.В., Тупчій О.С., Бленда Н.О. Диверсифікація як стратегічний напрям сталого розвитку підприємств аграрного сектору економіки. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва* / Редкол.: О. О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. Умань : Редакційно-видавничий відділ Уманського НУС, 2021. Вип. 99. Ч. 2 : Економічні науки. С. 326-336.
21. Соколюк С.Ю., Коротєєв М.А., Жарун О. В., Тупчій О. С., Соколюк К. Ю. Заходи стимулювання внутрішнього споживання свинини в Україні. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва* / Редкол.: О. О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. Умань : Видавець «Сочінський М. М.», 2022. Вип. 100. Ч. 2 : Економічні науки. С. 132-141.
22. Стратегічні напрями сталого розвитку сільських територій на період до 2030 року / [Лупенко Ю.О., Малік М.Й., Булавка О.Г. та ін.]; за ред. Ю.О. Лупенка. К. : ННЦ ІАЕ, 2020. 60 с.
23. Формування інституційного середовища в управлінні продуктивністю аграрних підприємств / [Ю.О. Лупенко, О.В. Скидан, В.В. Вітвіцький та ін.]. К. : ННЦ «ІАЕ», 2019. 56 с.

24. Чернега І.І., Бленда Н.О., Непочатенко О.А., Коротєєв М.А., Мальована М.М., Пономарьова М.С. Основи формування соціального підприємництва як сучасної форми господарювання. *«Наука і техніка сьогодні» (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Техніка», Серія «Фізико-математичні науки»)*» Випуск № 1(1) 2022. С 168-179.

14. Інформаційні ресурси

1. Аграрний сектор України – agroua.net
2. Державна служба статистики України – www.ukrstat.gov.ua
3. Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру - <https://land.gov.ua>
4. Міністерство аграрної політики та продовольства України – <https://minagro.gov.ua/ua>
5. ННЦ «Інститут аграрної економіки» - <http://www.iae.org.ua>
6. Сайт журналу «Пропозиція» – www.propozitsiya.com

15. Перезарахування та визнання результатів навчання

Перезарахування та визнання результатів навчання з навчальної дисципліни «Економіка сільськогосподарського виробництва» або її окремого компонента можливе за умов участі здобувача в програмі академічної мобільності (навчання в інших ЗВО) відповідно до Положення про академічну мобільність здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників Уманського національного університету (<https://www.udau.edu.ua/ua/file/FVKB>); Положення про організацію освітнього процесу в Уманському національному університеті (<https://www.udau.edu.ua/ua/file/Mq6O>); Положення про порядок визнання результатів навчання в інших ЗВО в Уманському національному університеті (<https://www.udau.edu.ua/ua/file/npO1>); Положення про організацію поточного, семестрового контролю та проведення атестації здобувачів освіти із застосуванням дистанційних технологій в Уманському національному університеті (<https://www.udau.edu.ua/ua/file/BWV3>).

Здобувачі вищої освіти мають право на визнання результатів навчання в неформальній та інформальній освіті (курси навчання в центрах освіти, курси інтенсивного навчання, платформи онлайн-курсів, семінари, конференції, олімпіади, конкурси наукових робіт, літні чи зимові школи, бізнес-школи, тренінги, майстер-класи, наукові публікації, науково-дослідна робота, робота у студентських наукових гуртках, індивідуальні завдання, що поглиблюють навчальний матеріал навчальної дисципліни, тощо) що зараховуються здобувачу освіти за підсумками визнання результатів неформального та/або інформального навчання, не може перевищувати 25 відсотків відповідної освітньої програми.

Участь у програмах здобуття неформальної та інформальної освіти регламентує Положення про порядок визнання в Уманському національному

університеті результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті <https://www.udau.edu.ua/ua/file/4n0x>

16. Політика академічної доброчесності

Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилення на джерела інформації в разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Порушенням академічної доброчесності учасниками освітнього процесу є:

- академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;
- самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних, раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;
- фабрикація – вигадкування даних чи фактів, що використовують в освітньому процесі або наукових дослідженнях;
- фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;
- списування – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти;
- обман – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу.

Виявлення ознак академічної недоброчесності у письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від обсягу порушення.

З метою запобігання порушенням і підвищення якості академічних робіт, студентам настійно рекомендується користуватися належними академічними ресурсами та інструментами для перевірки робіт на плагіат, а також звертатися за консультаціями з питань правильного цитування і академічного письма.

Дотримання принципів академічної доброчесності здобувачами вищої освіти регулюється Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату серед здобувачів вищої освіти в Уманському національному університеті (<https://www.udau.edu.ua/ua/file/D1iS>) та Кодексом академічної доброчесності Уманського національного університету (<https://www.udau.edu.ua/ua/file/4dH7>).

17. Зміни у робочій програмі на 2025-2026 навчальний рік

Викладання навчальної дисципліни на освітній програмі розпочато у 2025-2026 н.р.